

การปฏิรูปการศึกษา

ศึกษา

มติใหม่ในการจัดการศึกษาไทยสู่ยุค 2000

เรื่อง

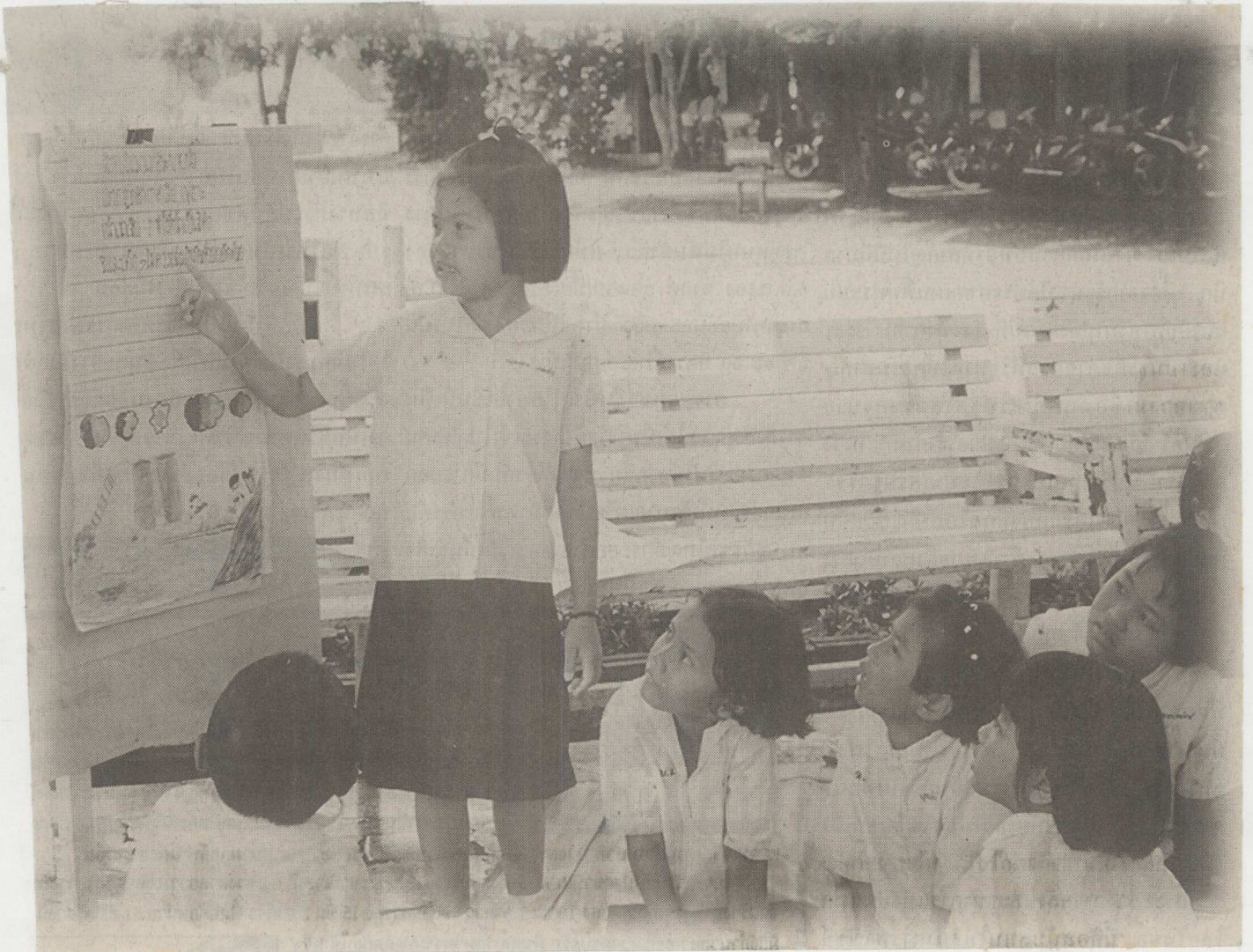
การปฏิรูปการศึกษานั้น ในประเทศไทยเพิ่งจะมีการพูดกันอย่างกว้างขวางเมื่อไม่นานมานี้

แต่ก่อนแม้จะพูดกันก็อยู่ในวงนักคิดทางการศึกษาที่เห็นว่า ระบบการศึกษาไทยไม่เหมาะกับสังคมในยุคอนาคต โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุค 2000 นั้น ระบบการศึกษาปัจจุบันจะล้าสมัย และจำเป็นที่จะต้องปฏิรูปการศึกษากันแล้ว โดยปรากฏการณ์สำคัญที่ทำให้ต้องปฏิรูปการศึกษา ก็คือ กระแสโลกาภิวัตน์ ที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อนานาชาติต่าง ๆ รวมทั้งประเทศไทยด้วย ทำให้เกิดปัญหาหรือวิกฤติหลายด้านไม่ว่าทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม หรือวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังนั้นประเทศต่าง ๆ จึงต้องเร่งพัฒนาหรือปฏิรูปด้านต่าง ๆ เพื่อให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์เหล่านั้นในอนาคตได้

อีกทั้ง โลกาภิวัตน์ ยังทำให้เกิดการแข่งขันกันอย่างสูงในระหว่างประเทศต่าง ๆ ดังนั้นประเทศที่ไม่ได้เปรียบก็ดูเหมือนว่าจะอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างไม่เดือดร้อน แต่ประเทศที่เสียเปรียบในเชิงการแข่งขันก็จะต้องลำบากซึ่งจากการศึกษาพบว่า ข้อได้เปรียบเสียเปรียบในการแข่งขันของประเทศต่าง ๆ นั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัย 4 ประการ คือ 1. คุณภาพของทรัพยากรบุคคล หรือคุณภาพของประชากรในประเทศ โดยประเทศใดที่มีทรัพยากรบุคคลมีคุณภาพมากกว่า ย่อมได้เปรียบประเทศที่มีทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพด้อยกว่า

2. จัดความสามารถในการจัดการ หากประเทศใดมีขีดความสามารถในการจัดการสูงกว่าจะได้เปรียบ 3. ขีดความสามารถในการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่ทันสมัย และ 4. ขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการจัดการ และการพัฒนาประเทศ

เป็นที่สังเกตว่าปัจจัยในการแข่งขันทั้ง 4 ประการดังกล่าว แท้ที่จริงแล้วจะขึ้นอยู่กับการศึกษาของประชากรในแต่ละประเทศนั่นเอง ดังนั้นหากมองประเทศไทยในเชิงเปรียบเทียบกับประเทศต่าง ๆ จากปัจจัย 4 ประการดังกล่าวก็พบว่าประเทศไทยจะเปรียบเทียบกับประเทศอื่นได้ยากมาก เช่น ในประเด็นของคุณภาพประชากร ซึ่งมักเปรียบเทียบกัน โดยพิจารณาจำนวนปีที่ประชากรของประเทศได้รับการศึกษา ก็พบว่าประชากรไทยในวัยทำงานหรืออายุ 25 ปีขึ้นไป ได้รับการศึกษาโดยเฉลี่ยเพียงคนละ 4.3 ปี เท่านั้น ในขณะที่ประเทศอื่น ๆ เช่น สหรัฐอเมริกาจะมีอัตราเฉลี่ยถึง 12.9 ปี, ฝรั่งเศส 11.6 ปี, อังกฤษ 11.5 ปี, เยอรมนี 11.1 ปี, ญี่ปุ่น 10.7 ปี, เกาหลีใต้ 8.8 ปี, สหราชอาณาจักร 7.0 ปี, สิงคโปร์ 7.5 ปี และ มาเลเซีย 6.4 ปี จึงสรุปได้ว่าเมื่อประชากรหรือทรัพยากรบุคคลของประเทศไทยได้รับ

การศึกษาต่ำกว่าประเทศอื่น ก็แปลว่า ภาพภาพของ
ทรัพยากรบุคคลของเราดีกว่าชาติอื่นนั้นเอง

นี่มองเฉพาะด้านแรก คือ การได้รับการ
ศึกษาเท่านั้น แต่ถ้าหากเปรียบเทียบในประเด็น
อื่น ๆ อีก เช่น ความสามารถในการบริหารจัดการ จัด
ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ก็ยังมอง
เห็นได้ชัดว่าสู้เขาไม่ได้เลย นอกจากนี้ยังพบว่าผล
สัมฤทธิ์ในการเรียนของเด็กไทยจะต่ำมาก เมื่อเปรียบ
เทียบกับประเทศอื่น ๆ เช่น จากการประเมินของ IEA

พบว่าระดับประถมศึกษา วิชาคณิตศาสตร์อยู่ในลำดับที่
20 และวิทยาศาสตร์ อยู่ในลำดับที่ 21 จากการสำรวจ
26 ประเทศ ส่วนมัธยมศึกษา วิชาคณิตศาสตร์อยู่ใน
ลำดับที่ 22 และวิทยาศาสตร์อยู่ในลำดับ 24 จาก 41
ประเทศ

จากข้อพิจารณาเหล่านี้ ทำให้เกิดการวิพากษ์
วิจารณ์ในเวลาต่อมาถึงเวลาที่จะต้องปฏิรูปการศึกษา
ได้แล้ว ไม่เช่นนั้นประเทศไทยคงไม่อาจแข่งขันกับ
ประชาคมโลกในอนาคตได้ และเมื่อสังคมไทยกำลัง

ตื่นตัวกับการยกย่องรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพื่อนำพา
ประเทศไทยไปสู่การปฏิรูปในหลาย ๆ เรื่องจึงมีการนำ
ประเด็นด้านการศึกษาบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่
ด้วย เช่น มาตรา 43 กำหนดว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิ
เสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่น้อยกว่าสิบ
สองปี ที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดย
ไม่เก็บค่าเล่าเรียน...” หรือ มาตรา 81 ระบุว่า “รัฐต้อง
จัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา
อบรม ให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับ

การศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับ
ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม...” เป็นต้น

และจากรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ก็ทำให้เกิดมี
พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติขึ้นโดยมีผลบังคับใช้
ตั้งแต่ 20 ส.ค. 2542 ที่ผ่านมา โดยมีสำนักงานคณะ
กรรมการการศึกษาแห่งชาติ (สกช.) ภายใต้การนำของ
ดร.รุ่ง แก้วแดง เลขาธิการกศน.เป็นหน่วยงานหลักใน
การผลักดัน เพื่อใช้เป็นหลักในการปฏิรูปการศึกษาอย่าง
จริงจังในทุก ๆ เรื่อง ซึ่งจากวันนั้นถึงวันนี้ ทำให้มีความ
ตื่นตัวในการปฏิรูปการศึกษากันอย่างที่ไม่เคยปรากฏมา
ก่อน เพราะว่าพ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติได้ทำให้เกิดการ
เปลี่ยนแปลงในเรื่องของการจัดการศึกษามากมายหลาย
ประเด็น นับตั้งแต่เรื่องของความมุ่งหมายและหลักการ
ในการจัดการศึกษา สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษาระบบ
การศึกษา แนวการจัดการศึกษา การบริหารและจัดการ
ศึกษา มาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา ครู
คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา ทรัพยากรและการ
ลงทุนเพื่อการศึกษา ไปจนถึงเรื่องของเทคโนโลยีเพื่อ
การศึกษา ซึ่งแต่ละเรื่องจะทำให้เกิดผลกระทบต่อการ
จัดการศึกษาในปัจจุบันทั้งสิ้น

ตัวอย่างที่สนใจประการหนึ่ง คือ การ
ที่พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ กำหนดว่า จะต้องจัดให้มี
กระทรวงเดียว ที่ชื่อว่า “กระทรวงการศึกษา ศาสนา
และวัฒนธรรม” เพื่อกำกับดูแลการศึกษาทุกระดับและ
ทุกประเภท รวมทั้งการศาสนา ศิลปะ และวัฒนธรรม
กำหนดนโยบาย แผน และมาตรฐานการศึกษา
สนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา ศาสนา ศิลปะ และ
วัฒนธรรม รวมทั้งการติดตามตรวจสอบ และประเมินผล
การจัดการศึกษา ศิลปะ และวัฒนธรรม

พูดง่าย ๆ คือ กระทรวงจะเป็นเพียงหน่วย
นโยบาย ส่วนการจัดการศึกษา รวมทั้งการศาสนาและ
วัฒนธรรมนั้น จะเปลี่ยนรูปไปแทนที่จะบริหารและ
จัดการโดยกระทรวงหรือกรมต่าง ๆ ก็จะจัดในรูปใหม่
คือกระสายอำนาจไปสู่องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น แต่
ในระยะที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่พร้อม หาก
เป็นการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา
ที่ต่ำกว่าปริญญา ก็จะจัดในรูปของเขตพื้นที่การศึกษา
ยกเว้นอุดมศึกษาระดับปริญญาที่เป็นนิติบุคคล จะจัดเป็น
รูปของส่วนราชการหรือหน่วยงานในกำกับของรัฐ

เมื่อเป็นเช่นนี้ก็จะต้องมีการปรับปรุง
โครงสร้างในการบริหารการจัดการศึกษากันครั้งใหญ่ จึง
เป็นจุดหนึ่งที่มีความสนใจกันมาก โดยเฉพาะเรื่องการ
ยุบกรม ยุบหน่วยงาน และข้าราชการบางส่วนอาจจะ
ต้องถูกเกลี้ยกล่อมไปปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ หรือเรื่องที่
เกี่ยวกับการปฏิรูปครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการ
ศึกษา แต่ทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าในขณะนี้ความคิดใน
การปฏิรูปการศึกษา เป็นจริงเป็นจังขึ้นแล้ว

ที่ผ่านมาหลายฝ่ายเกรงว่าการปฏิรูปการ
ศึกษาจะดำเนินไปด้วยความล่าช้า เพราะตามพ.ร.บ.
การศึกษาแห่งชาติ กำหนดว่าต้องมีสำนักงานปฏิรูป
การศึกษา และคณะกรรมการบริหารสำนักงานปฏิรูปการ
ศึกษาเพื่อกำเนินการปฏิรูปการศึกษา แต่ขณะนี้ก็ยังไม่มี
สำนักงานและคณะกรรมการดังกล่าวเลย ซึ่งความคืบ
หน้าในเรื่องนี้ก็คือ ได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง
สำนักงานปฏิรูปการศึกษาเรียบร้อยแล้ว มีฐานะเป็น
องค์การมหาชน ส่วนการสรรหาคณะกรรมการบริหาร
สำนักงานปฏิรูปการศึกษาคาดว่าภายในกลางเดือน
มกราคม 2543 คงจะเรียบร้อย

แต่ที่ต้องย้ำก็คือ คณะกรรมการปฏิรูปการ
ศึกษา มิได้มีอำนาจหน้าที่ในการปฏิรูปการศึกษาทุกเรื่อง
หากแต่จะทำใน 3 เรื่องใหญ่ ๆ คือ การเสนอจัด
โครงสร้าง องค์กร และการแบ่งส่วนงานกระทรวงใหม่,
การเสนอจัดระบบ ครู คณาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา
การจัดระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา
และการเสนอแนะออกกฎหมายหรือปรับปรุงกฎหมาย
และกฎระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งทั้ง 3 เรื่องจะ
ต้องทำให้เสร็จภายใน 3 ปี นั่นคือภายในวันที่ 20
สิงหาคม 2545

ส่วนการปฏิรูปการศึกษาในประเด็นอื่น ๆ นั้น เป็นหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะ กระทรวงศึกษาธิการ ที่จะต้องดำเนินการ เช่น เตรียม การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการ ศึกษาสำหรับคนพิการ การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่ง มีความสามารถพิเศษ การส่งเสริมสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัวยุวชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถาน ประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นจัดการศึกษาขั้น พื้นฐาน การให้มีการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี หรือการจัด ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา การจัดตั้ง สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เป็นต้น

ขณะนี้กระทรวงศึกษาธิการก็ได้มีการจัดตั้ง ศูนย์ปฏิรูปการศึกษา และมีคณะกรรมการปฏิรูปการ ศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการโดยมีนายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เป็นประธาน โดยมี เป้าหมายว่าการปฏิรูปการศึกษาจะต้องสำเร็จทันตามเวลา ที่กำหนดไว้ แม้ในส่วนของการจัดโครงสร้างของ กระทรวงใหม่ การจัดระบบครู ณาจารย์ และบุคลากร ทางการศึกษา และการจัดระบบทรัพยากร และการ ลงทุนเพื่อการศึกษา ทางสำนักงานคณะกรรมการการ ศึกษาแห่งชาติ ก็ได้จัดให้มีอนุกรรมการขึ้นเพื่อศึกษา วิเคราะห์ และกำหนดแนวทางไว้ค่อนข้างพร้อมเช่น เดียวกัน

กล่าวโดยสรุปการปฏิรูปการศึกษาที่ในชั้นต้น มองกันว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในบรรดานักคิดทางการศึกษา บางกลุ่มนั้น ขณะนี้ได้กลายเป็นกระแสของสังคมที่มี การขานรับกันในวงกว้าง จนมาปรากฏเป็นหลักการทั้ง ในรัฐธรรมนูญ และพ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติซึ่งนับว่า เป็นก้าวสำคัญยิ่งของการปฏิรูปการศึกษาสู่ยุค 2000 ของประเทศไทย.